

В середине 1960-х гг. была проведена значительная работа по приведению в порядок описей путем их редактирования и улучшения физического состояния; одновременно проводились и такие виды работ, как подшивка, переплет, оформление обложек и титульных листов. По запросам различных учреждений, организаций и предприятий в 1964-1965 гг. и за 9 месяцев 1966 года было исполнено 228 тематических запросов, из них 98 положительно. На запросы, исполнение которых представлялось возможным, изготавливались печатные копии и микрофильмы, составлялись перечни документов. Тематика запросов была различна: экономические и политические связи народов нашей страны с народами других стран, революционная борьба трудящихся в царской России, интерес к жизнедеятельности известных государственных деятелей, ученых и ученых, история городов, сел, учебных заведений. Положительные ответы на заявления граждан давались в срок от 10 до 14 дней. Для лучшего обслуживания граждан были установлены определенные часы приема в вечернее время.

С 1964 года, на основе архивных документов, было подготовлено 7 выставок. Первые две были посвящены 150-летию со дня рождения Т.Г. Шевченко (одна проводилась совместно с областной библиотекой имени В.И.Ленина, другая - с университетом имени И.И.Мечникова). Выставка «Литературная Одесса» проводилась совместно с Домом ученых; четвертая была приурочена к 100-летию Одесского университета имени И.И.Мечникова; пятая - к 60-летию восстания на броненосце «Потемкин»; шестая - участию трудящихся зарубежных стран в Великой Октябрьской Социалистической революции и защите ее завоеваний (проводилась совместно с Научной библиотекой университета имени И.И.Мечникова); седьмая была посвящена 80-летию со дня открытия в Одессе первой в России бактериологической станции.

Результатами проделанной в 1940-х - 1960-х годах работы одесские архивисты пользуются и по сей день. С одной стороны, это подчеркивает хорошее качество и кропотливость труда бывших работников архива. В то же время, мы должны понимать, что необходимо поддерживать и совершенствовать то, что мы уже имеем. Достаточное финансирование государством архивного дела - это инвестиции для создания современного, европейского образованного общества и мощного государства. Поэтому, с какими бы испытаниями и проблемами не пришлось столкнуться, нельзя откладывать на потом вопросы, разрешение которых позволит сохранить для грядущих поколений, бесценные сокровища, являющиеся фундаментом, на основе которого будет построено достойное будущее нашей страны.

¹ Государственный архив Одесской области (ГАОО). - Ф. Р-1142. - Оп. 1. - Д. 61. - Л. 4-5.

² ГАОО. - Ф. Р-1142. - Оп. 1. - Д. 89. - Л. 12-19.

³ Там же. - Л. 20.

⁴ ГАОО. - Ф. Р-1142. - Оп. 1. - Д. 150. - Л. 2

⁵ Там же. - Л. 2.

⁶ Там же. - Л. 3.

⁷ ГАОО. - Ф. Р-1142. - Оп. 1. - Д. 192. - Л. 6.

Анна Панिवан (Одесса, Украина)

КОНФЕРЕНЦИИ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ИМИДЖА ГОСУДАРСТВЕННОГО АРХИВА ОДЕССКОГО ОБЛАСТИ

Всем причастным к архивному делу людям, так или иначе, известно, что без специальной подготовки быть хорошим «архивистом» практически невозможно. Так как «архивное дело», как отрасль деятельности и «архивоведение», как научная дисциплина, тесным и неразрывным образом связаны друг с другом, то и коллектив сотрудников архива должен подбираться с учетом определенных знаний и навыков. Поскольку одной из основных задач «современного архивиста» является популяризация архивного дела, то приоритетным направлением его работы становится подготовка публикаций и участие в конференциях.

Коллектив Государственного архива Одесской области (далее - ГАОО) не только не исключение, но и яркий пример вышесказанному. На их счету более 60-ти конференций, которые состоялись в Одессе, регионах Украины и за ее пределами. Сегодня мы остановимся на этом важном направлении деятельности. Если поводом для обзора стала II Международная научно-практическая конференция «Архив. История. Современность», посвященная 95-летию архива, то точкой отсчета нашего экскурса в прошлое станет далекий 2000-й год, когда ГАОО праздновал свое 80-летие в Одесском филиале Греческого Фонда Культуры. Тогда же, в рамках юбилейных мероприятий, и состоялась I Международная научная конференция «Архив. Документ. История. Современность», в которой приняли участие архивисты и ученые Украины, Германии, Молдовы, России и США. На конференции выступили 65 докладчиков, были представлены издания архива и организована выставка «Уникальные документы ГАОО».

Архивисты плодотворно сотрудничают с музеями и библиотеками; одним из результатов такой дружбы является участие в работе международных научно-практических конференций: «Проблемы сохранения, консервации, реставрации и экспертизы музейных памятников» (Киев, 2005); «Музей. История. Одесса» (Одесский историко-краеведческий музей, 2006, 2011); «Научная библиотека: стратегия инновационного развития» и «Библиотека XXI века в новом социокультурном измерении» (Одесская национальная научная библиотека, 2009, 2014); «К 150-летию основания Общества изящных искусств в Одессе (Одесский художественный музей, 2015).

Сотрудники архива неоднократно принимали участие в работе организационных комитетов и выступали с докладами на международных научных конференциях, проходивших на базе Одесского национального университета имени И.И.Мечникова: «Археология та етнологія Східної Європи: крок молоді у XXI століття» (2002); «Древнее Причерноморье. Чтения памяти профессора П.О.Карышковского» (2003, 2005, 2006); «Воронцовские чтения» (2008-2014); «Историографические чтения. Конференция, посвященная 130-летию со дня рождения профессора П.М.Бицилли (2009); «История археологических исследований в Северо-Западном Причерноморье» (2009); «Одеські Читання: актуальні проблеми історії, археології та етнології» (2009-2013); «Человек в истории и культуре. Чтения памяти профессора В.Н.Станко» (2012); «Южная Украина: казачья и после казачья эпоха» (2012); «Стародруки і рідкісні видання» (2012, 2015); «Личность в тоталитарном обществе: рефлексии XXI века» (2013); «Одеса і Південь України в українській і польській історіографії» (2015) и др.

На протяжении многих лет в ГАОО ведется работа по изучению истории национальных диаспор на Юге Украины. Давно установились дружеские отношения с греческими, немецкими, еврейскими, болгарскими и другими культурно-просветительскими организациями. Конечно же, это не могло не отразиться и на тематике конференций, проходивших при участии одесских архивистов: «Одесса и мировая цивилизация» (Одесский филиал «Джойнт» и Международный центр одесского еврейского общества «Мипдаль», 2002); «150 лет Одесскому болгарскому настоятельству» (Одесское болгарское дружество, 2003); «200-летие поселения немцев под Одессой» (ОНУ имени И.И.Мечникова, 2003); VI Международный конгресс украинистов (Донецк, 2005); IV Международная научная конференция «Одесса и еврейская цивилизация» (Одесса, 2006); «Маразлиевские чтения. Греки в Северном Причерноморье: история и культура» (Одесский филиал Греческого фонда культуры, 2010); «Греки в международной торговле на юге Российской империи в XVIII-XIX вв.» (Институт истории Украины НАНУ; Киев, 2010); «Хаджибей (Одесса) и Северо-Западное Причерноморье в османско-турецких источниках» (ОНУ имени И.И.Мечникова, 2013); «Армяне в социокультурной эволюции украинских земель» (Союз армян Украины; Бережаны, 2014) и др.

Сотрудники ГАОО принимали участие в различных научных симпозиумах, в том числе, и международных, тематика которых охватывает широкий круг актуальных вопросов современной исторической науки. В их числе: «Причерноморье в войнах и конфликтах XVIII-XX веков: общественный и научный измерения» (Центр исследований по истории образования, науки и техники на юге Украины имени В.И.Липского; Одесса, 2010); «200-летие театральной жизни в Одессе (2010); «Скарбнички мого краю - Одещини» (Одесский областной гуманитарный центр внешкольного образования и воспитания, 2010, 2012); конференция, приуроченная к Международному дню памятников и исторических мест (Одесский городской совет, Одесский дом ученых; 2013); «Эллинистическая цивилизация: политика, экономика,

культура» (Черновицы, 2013); «Літературна Миколаївщина - актуальні проблеми збереження культурно-історичної спадщини» (Николаев, 2015); «Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри (Одеський національний морський університет, 2015); «Кочубіїв - Хаджибей - Одеса» (Одеський національний політехнічний університет, 2015). Також архів приймав участь в роботі конференцій, посвячених історії Другої світової війни: «60-літ Перемоги в Великій Вітчизняній війні» (ОНУ імені І.І.Мечникова, 2005); «Україна в Другій світової війни: джерела і інтерпретації» (Національний музей історії Великій Вітчизняній війни 1941-1945 рр.; Київ, 2010) і др.

Окремим напрямком дослідницької діяльності ГАОО є історія українського козацтва. Співробітники готували документальні виставки на матеріалах фондів архіву, входили в склад організаційних комітетів і брали участь в конференціях: «Українське козацтво в вітчизняній і загальноєвропейській історії» (ОНУ імені І.І.Мечникова; Одеса, 2005); «Історія запорожського козацтва в пам'ятниках і музейній практиці» (Національний заповідник «Хортиця»; Запоріжжя, 2010, 2013); Всеукраїнська наукова військово-історична конференція (Дніпропетровськ, 2011); «Южна Україна: козацька і післякозацька епоха» (ОНУ імені І.І.Мечникова; Одеса, 2012).

В межах «Загальнодержавної національно-культурної програми дослідження Голодомору 1932-1933 років в Україні і увічнення пам'яті його жертв», під егідою Інституту національної пам'яті в м. Києві відбулася конференція на тему «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні: досвід створення і перспективи розвитку», в якій взяли участь члени робочої групи при редакційній колегії ГАОО (2008).

22-23 травня 2010 р. ГАОО області став одним з організаторів і приймаючої стороною 11-ї Загальної конференції Євро-Азійського регіонального відділення Міжнародної ради архівів (ЕВРАЗІКА) «Спільне архівне спадство і національні архівні фонди» (заходи проводилися під патронатом Державного комітету архівів України і при підтримці Одеської обласної державної адміністрації).

Окремо слід відзначити участь одеських архівістів в підготовці і проведенні в Одесі в 2013 р. Першої міжнародної наукової конференції «Економічне і соціальне розвиток портових міст Північного Чорного моря (кінець XVIII - поч. XX в.)», яка відбулася в межах проекту «The Black Sea and its Port-cities» в приміщенні Одеського філіала Грецького Фонду Культури. Організаторами заходу виступили Іонічний університет (Корфу, Греція), Грецький науково-дослідницький фонд (Афіни, Греція).

На прикладі ГАОО можна оцінити архівний імідж України на міжнародному рівні. Підтвердження цьому - участь заступника директора Госархіву Л.Г.Белоусової в міжнародних наукових конференціях Всеамериканського історичного товариства російських німців (США, 2004); «Вклад виходців з острова Хіос в економічне розвиток Юга України» (Пірей, Греція, 2004); «Росія і Середземномор'я» (Афінський університет, 2005); Слухання і консультації по питанню підготовки міжнародного інтернет-проекту «Бізнес в матеріалах архівів» (Європейська Комісія; Брюссель, Бельгія; 2005); Міжнародна конвенція National Association of Broadcasting (Лас Вегас, США; 2007). 7 серпня 2015 р., в давній японській столиці Кіото, проходив Всесвітній конгрес історії і економіки. Подібний науковий форум проходить раз в три роки, в різних регіонах світу; його учасники - вчені з більш ніж півсотні країн світу, обговорюють як перспективи розвитку світової економіки, так і окремі економічні моделі в ретроспективі. Л.Г.Белоусова стала єдиним представником України на конгресі; її доповідь була присвячена становленню і розвитку економічних зв'язів Одеси з середземноморськими державами.

ГАОО бере участь і в розв'язанні питання про включення історичного центру Одеси в основний список Всесвітнього спадства ЮНЕСКО. З метою привертання уваги світової громадськості до культурного спадку нашого міста, в 2015 р. почала свою роботу Міжнародна науково-практична конференція «Збереження історичної забудови центру Одеси шляхом включення в основний список Всесвітнього спадства ЮНЕСКО» (організатори - Одеський міський рада і Державний архів Одеської області). Представники архіву виступили з доповідями на I, II і III конференціях, які відбулися в січні, травні і грудні минулого року. В роботі конференцій взяли участь спеціалісти

из более двадцати стран; в рамках мероприятий состоялись пленарные и секционные заседания, круглые столы на актуальные темы сохранения культурного наследия, историко-краеведческие экскурсии, презентации новых изданий. К четвертой, заключительной встрече, сотрудники архива готовят новые документальные материалы.

Завершая краткий экскурс в историю уже реализованных научных конференций, важно отметить, что 2015-й год стал для одесских архивистов особенно плодотворным - и II Международная научно-практическая конференция «Архив. История. Современность» является наглядным тому подтверждением. Мероприятия пройдут в помещениях друзей и многолетних партнёров архива - Одесского филиала Греческого Фонда Культуры, Одесского литературного музея, Одесского историко-краеведческого музея, Одесского художественного музея. В этой встрече примут участие архивисты, историки и краеведы из Украины, Венгрии, Греции, Грузии, Италии, Молдовы и Польши. Её проведение послужит началом качественно нового этапа конференционной деятельности Госархива Одесской области.

В представленном обзоре событий, к которым непосредственно имеет отношение одесский архив, мы обозначили лишь часть наработок архивистов. Активная деятельность в сфере международного сотрудничества влечет за собой новые знакомства и открывает все большие возможности для участия в мероприятиях на внутригородских, государственных и международных уровнях. Архивисты находятся в постоянном взаимодействии с научной и культурной общественностью, большинство сотрудников специализируются в той или иной области исторических знаний и активно применяют свой опыт на практике. Подводя итоги 15-летней творческой работы, можно констатировать тот факт, что мы находимся на пути активного развития и у нас впереди большие перспективы!

Анна Петрова, Наталія Петрова (Одеса, Україна)

КОЛЕКЦІЯ П.Т.МАРКУШЕВСЬКОГО У ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ

Нещодавно користувачі Державного архіву Одеської області (ДАОО) отримали можливість працювати з новим, нещодавно описаним фондом - колекцією професора Петра Трохимовича Маркушевського¹. Більшу частину фонду складають фольклорні матеріали, записані його студентами в різних областях України. Таким чином, ця колекція буде в першу чергу цікава філологам та етнографам, які до цього у вищезазначеному архіві працювали переважно з опосередкованими джерелами етнографічної інформації.

П.Т.Маркушевський народився 22 вересня 1919 року в м. Літині Вінницької області. У 1937 році вступив до Одеського державного університету імені І.І.Мечникова. У липні 1941 року пішов добровольцем на фронт. У 1945 році закінчив ОДУ і продовжив навчання в аспірантурі при кафедрі української літератури; паралельно викладав в Одеському учительському інституті. У 1952 році П.Т.Маркушевський захистив кандидатську дисертацію на тему: «Українські радянські поети-учасники партизанської боротьби періоду Великої Вітчизняної війни Радянського союзу». Науковим керівником був професор А.В.Недзвідський. З 1955 року Петро Трохимович працював на кафедрі української літератури Одеського державного університету. Сфера його наукових інтересів охоплювала український фольклор, літературознавство, методику викладання, театр; викладав спецкурси з історії українсько-російських літературних взаємин, драматичного театру, літератури періоду Другої Світової війни². Був організатором і учасником багатьох наукових та мистецьких конференцій, присвячених Т. Шевченку, Л. Українці, І. Франку, М. Гоголю, В. Васильку, Л. Курбасу, А. Недзвідському, І. Твердохлібу, Ю. Трусову та вченим Одеського університету. Автор монографії «За землею радянську Кобзар воював»³, низки наукових статей до Української Радянської Енциклопедії та Української літературної енциклопедії. Активно публікувався в